

УДК: 330.131.7

ІНФЛЯЦІЯ : ОЦІНКА ПРИЧИН І НАСЛІДКІВ

Автор – Ємець А. С., студ.

Наукові керівники – Кобзар Н. І., канд. екон. наук, доц.;

Лаухіна Л. М., канд. техн. наук, доц.; Скачедуб С. А., асист.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

У даній статті проводиться комплексне дослідження інфляційних процесів в Україні, розглядаються основні причини інфляції, виявлені найбільш значущі процеси, що визначають рівень інфляції в економіці країни.

Причини виникнення інфляції можуть бути як внутрішні так і зовнішні. Внутрішні причини інфляції:

– бюджетний дефіцит і додаткова емісія грошових коштів в готівковій та безготівковій формі для покриття дефіциту бюджету;

– скорочення обсягу виробництва, що супроводжується стагнацією (застоем у виробництві, з одночасним зростанням безробіття та інфляцією) і стагфляцією (станом економіки, при якому застій у виробництві, торгівлі має місце при одночасному розвитку інфляційного процесу);

– зростання витрат виробництва;

– військові витрати, необґрунтоване зростання витрат на утримання апарату управління, поліцію, соціальні програми та субсидії.

Постановка проблеми. Вимірювання інфляції, незважаючи на теоретичну ясність даного явища, історію питання і наявність публікацій, завжди представляє певну складність, зв'язану з деякою невизначеністю її прояви та вимоги конкретної оцінки. В даному випадку ми ставимо завдання визначення впливу інфляції на грошові виплати населенню, отримане у вигляді заробітної плати, пенсій, допомог і інших платежів. Йдеться про періодичність та, навпаки, аритмії цих виплат, яка виявляється фактором, що впливає на доходи і, отже, рівень життя кожної сім'ї. В умовах інфляції, яка є сьогодні невід'ємною частиною економіки практично кожної країни, періодичність грошових виплат, відсутність аритмії при достатній частоті платежів (будь то заробітна плата, пенсія, стипендія, страхове відшкодування, внесок і будь-яка інша рента) служать деяким стабілізатором добробуту робітників і членів їх сімей, тобто тих, хто отримує гроші. Навпаки, для тих, хто платить гроші, затримка і аритмія виплат стає фактором вигоди.

Мета дослідження. Правильно оцінити ці «втрати» і «вигоди» – завдання економіки. Вирішивши її, далі можна ставити питання про відшкодування такого роду втрат. Стосовно конкретних ситуацій використовуються різні способи вимірювання інфляції.

Результати дослідження. У статистиці інфляція співвідноситься з цінами: індекс інфляції (покупної спроможності грошей) обернено пропорційний по відношенню до індексу цін. Але ціни лише в прихованому вигляді відображають вплив на них грошової маси. Тому дане співвідношення дуже наближено характеризує інфляцію. Більш точно, як фінансовий показник, рівень інфляції і її динаміку можна уявити через співвідношення товарної і грошової маси: якщо індекс товарної маси менше індексу грошової маси – має місце інфляція. Дане співвідношення дозволяє враховувати грошової маси на товарну і зміна цієї дії. Його динаміка, виражена індексом, може бути прийнята в якості інфляційної ставки. Але це узагальнений і далеко не точний показник, на величині якого відбивається вплив автокореляції даних характеристик. Компромісом у визначенні інфляції за цінами, товарної і грошової маси може

послужити кошик споживча, тобто вартість певного, що не змінюючого набору товарів. Зміна цієї вартості означає зміну цін і одночасно зміна необхідної «маси» грошей для придбання даного кошику, так як вимірником цін тут є індекс Ласпейерса. Дана зміна відображає інфляцію в чистому вигляді, прямо адресовану до споживчих доходів і видатків населення. Але вони обмежені частиною цих витрат, оскільки тут проігноровані процентні ставки банку, цінні папери, які впливають на дохідну та видаткову частини бюджету сім'ї. Причинну зв'язку інфляції можна визначити (з тією чи іншою мірою точності), якщо товарну масу або бюджет сім'ї де з агреговані за певним набором товарів, услуг, грошових витрат, виробниках підрахувати зміни цін, тарифів, курсових різниць цінних паперів, а потім звести в єдиний показник. У зв'язку різних характеристик інфляції в єдиний або агрегований показник, необхідний для визначення конкретних наслідків інфляції, можна здійснити за допомогою спеціальних моделей, що, на наш погляд, є більш продуктивним способом оцінювання даного процесу. Цей підхід використаний нами для того, щоб показати методику дослідження наслідків інфляції в області грошових розрахунків «роботодавців» (в т. ч. держави) з «працівниками» (населенням), в основу якої покладені наступні припущення:

1) поряд з фактичними виплатами грошей існує деяка гіпотетична величина цих виплат, яка, в силу інфляції, перевершує фактичні виплати;

2) розрив між фактичними і гіпотетичними виплатами визначається рядом причин і підпорядковується певним закономірностям;

3) характер цих закономірностей може бути виражений моделлю, яка повинна застосовуватися при різних корекції грошових виплат, включаючи індексацію мінімуму зарплати, прожиткового мінімуму, пенсій, стипендій і інших платежів.

Алгоритм методики дослідження наслідків інфляції зводиться до наступних пунктів:

- вибір відправної моделі інфляції;
- визначення вихідних даних інфляції;
- побудова моделі гіпотетичних грошових виплат (наприклад, заробітної плати);
- побудова моделі наслідків інфляції;
- порівняння та висновки.

Для вирішення поставленого завдання відправною моделлю інфляції може послужити інтегральна функція зміни вартості споживчого кошика. Інфляція тут у наявності, але її негативне значення проявляється лише тоді, коли зростання вартості споживчого кошика порівнюється із заробітком (доходом). Тепер припустимо, що при зростанні вартості споживчого кошика, зарплата (дохід) зростає в тій же пропорції. Для споживача наслідки інфляції в цьому випадку виявляються нульовими. Рівень його життя залишається незмінним. Ці заробітки визначають рівень життя (не рахуючи можливих приробітків, пенсій і других грошових надходжень, що мали обмежений характер) за кожен відповідний рік. Так як ціни росли швидше, ніж заробітна плата, то для підтримки, наприклад, рівня життя в наступні роки зарплата повинна була бути іншою, ніж фактично отримана. Її необхідно скоригувати на індекс цін (інфляцію). В результаті даної коригування отримуємо гіпотетичну заробітну плату, купівельна спроможність якої адекватна зміні цін. Ця методика перерахунку дозволяє визначити гіпотетичну заробітну плату, яку можна порівняти тільки з темпом інфляції, що дозволяє розрахувати зміну рівня життя щодо базового періоду. Більш складним питанням є оцінка даної зміни в результаті «відстрочок» і аритмії грошових виплат. Таким чином, інфляція і затримки виплат – дві складові «втрат» одержувачів грошей і, відповідно, «вигоди» платників. Їх коректування можливе, якщо наперед визначити реальну величину грошових платежів і далі порівнювати її з номіналом. Таким чином,

користуючись досить простим математичним апаратом, легко контролювати всі зміни грошових виплат, пов'язаних з інфляцією і затримкою платежів. Ці зміни можуть бути враховані при офіційній індексації грошових виплат, що визначають доходи сімей, прожитковий мінімум і рівень життя населення в цілому. Зокрема, наведені розрахунки показують, що реальна величина пенсій, зарплати, посібників, виплачуваних з затримкою, при наявності інфляції менше, ніж при регулярних виплат. Якщо припустити, що в середньому по Україні 2020 р. затримки виплат становили, наприклад, три місяці, а середньомісячна інфляція була на рівні 1,5 %, то величина фактичних виплат за рік виявиться приблизно на 2,2 % менше, ніж якби вони проводилися регулярно. В системі національних рахунків національний дохід держави поділяється на ряд компонентів в залежності від способу його отримання. При цьому оплата праці становить приблизно 60 % сукупного доходу. Це означає, що з урахуванням висловленого вище фактична величина національного доходу України в 2020 р. (з точністю до введених припущень) виявляється менше на 1,3 %. Оскільки повідомлення про зростання національного доходу в Україні в 2020 р. на рівні 1,5 % на рік ґрунтуються на даних, де фактично не враховуються поправки, пов'язані із затримками грошових виплат, то деклароване зростання ВВП також включає «систематичну» помилку, причини якої знаходяться у платіжній системі. Дані наведених розрахунків засновані на припущеннях про числових значеннях параметрів моделі, які є по суті вибірковими. Тому висновки носять, в першу чергу, якісний характер. Однак використовувана модель цілком адекватна існуючим економічним процесам. Її необхідно використовувати при аналізі порушених проблем.

Висновки. Результат для споживачів і виробників. Зрозуміло, що підвищення зарплат ринку, внаслідок чого бізнес в гонитві за прибутком піднімає ціни на товари. Зростання прибутковості торгівлі залучає на ринок нових гравців з новими потужностями виробництва. Через це підвищується конкуренція і відбувається коригування цін. Результат для держави. Держава має можливість розплачуватися по боргах, не підвищуючи при цьому податки. Хоча і інфляцію теж можна віднести до різновиду податків. Досить важко визначити, плюси від неї більше або мінусів. Інфляція сприяє згладжування соціальних наслідків, що виникають внаслідок варіювання структури цін.

Список використаних джерел

1. Закон України від 18.09.2018 р. із змінами. Про інвестиційну діяльність. *ВВР України*. 2019. № 47. Ст. 646.
2. Закон України від 19.03.2018 р. Про режим іноземного інвестування. *ВВР України*. 2019. № 19. Ст. 80.
3. Закон України від 15.03.2019 р. Про інститути спільного інвестування «Пайові та корпоративні інвестиційні фонди». *ВВР України*. 2019. № 21. Ст. 103.
4. Налоги та бухоблік від 09.09.2020 р. № 77. Ст. 38.
5. Довідник інфляції «Дебет-Кредит». Показники індексів в Україні у 2011–2021 рр. від 16.03.2021 р. № 17. Ст. 18.